ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки,
молоді та спорту України
29 березня 2012 року № 384

Форма № Н - 3.04

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ІВАНА ФРАНКА

Кафедра соціології

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

В.о. декана історичного факультету
проф. Сіромський Р.Б._____
"_31_" _серпня_ 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПП1.2.10. ЯКІСНІ СОЦІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Галузь знань: **05 Соціальні та поведінкові науки**
(шифр і назва галузі знань)
Спеціальність: **054 Соціологія**
(шифр і назва спеціальності)
Спеціалізація: **Прикладна соціологія**
(назва спеціалізації)
Факультет: **Історичний**
(назва факультету, відділення)

Львів
2022 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Якісні соціологічні дослідження» для студентів другого курсу бакалаврської програми за напрямом підготовки 054 Соціологія.

Розробник: Химович О.С., асистент кафедри соціології, кандидат соціологічних наук

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри соціології

Протокол від 30 серпня 2022 року № 1

Завідувач кафедри _____ проф. Пачковський Ю.Ф.
(підпис) (прізвище та ініціали)
"30" серпня 2022 року

Схвалено Вченою радою історичного факультету
Протокол від 31 серпня 2022 року № 1/2022-23

"31" серпня 2022 року

Голова_____ проф. Сіромський Р.Б.
(підпис) (прізвище та ініціали)

© Химович О.С., 2022 р.

ЗМІСТ

1. Опис навчальної дисципліни.....4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни.....5
3. Програма навчальної дисципліни.....7
4. Структура навчальної дисципліни.....15
5. Теми лекційних і семінарських занять.....16
6. Самостійна робота.....21
7. Методи контролю.....26
8. Розподіл балів, що присвоюється студентам.....28
9. Контроль знань студентів під час семестру.....30
10. Іспит.....34
11. Рекомендована література.....37
12. Інформаційні ресурси.....45

1. Опис навчальної дисципліни «якісні соціологічні дослідження»

<table>
<tr><td>Найменування показників</td><td>Галузь знання, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень</td><td>Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>Кількість кредитів — 4</td><td>Галузь знань – 05 – соціальні та поведінкові науки</td><td>Нормативна</td></tr>
<tr><td>Модулів - 2</td><td>Напрям – 054 «Соціологія»</td><td rowspan="2">Рік підготовки:
третій</td></tr>
<tr><td>Загальна кількість годин – 120</td><td>Спеціальність: «Соціологія»</td></tr>
<tr><td rowspan="6">Тижневих годин для денної форми навчання:
аудиторних – 4
самостійної роботи –3,5</td><td rowspan="6">Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр
Семестр: п'ятий</td><td></td></tr>
<tr><td>Лекцій – 32 год.</td></tr>
<tr><td>Лабораторних занять – 32 год.</td></tr>
<tr><td>Самостійна робота – 56 год.</td></tr>
<tr><td>ІНДЗ: міні-проекти</td></tr>
<tr><td>Вид контролю: іспит</td></tr>
</table>

ІІ. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета і завдання.

Мета курсу полягає у формуванні у майбутніх соціологів необхідної бази знань з теорії та загальної методології проведення "якісних" соціологічних досліджень, що включає також знання про якісні методи збору соціологічної інформації та вміння їх застосовувати у майбутній професійній діяльності. Розглянути суть і зміст кожного методу, виділити основні тенденції їх з використання у сучасній соціології, простежити генезис теорій, в яких відображається розуміючий потенціал якісного дослідження. Допомогти студентам засвоїти методологічний інструментарій самостійного дослідження соціальних процесів.

Більш специфічно курс "*Якісні соціологічні дослідження*" має за мету:

- допомогти студентам освоїти основні методи збору якісної соціологічної інформації;
- навчити студентів методології науково-дослідного проекту в системі "якісної" соціології.
- розширити їх навички самостійних практично-соціологічних досліджень.

Вимоги до знань та вмінь. Студент повинен:

Знати основні методи збору якісної соціологічної інформації, зокрема: глибинне інтерв'ю, фокус групова дискусія, спостереження, тощо; розуміти місце "якісних" методів соціологічних досліджень в системі соціологічного знання, володіти необхідною теоретичною основою, ключовими категоріями та поняттями "якісної" соціології. У студента мають сформуватися поглиблені знання тих теоретичних напрацювань зарубіжних і вітчизняних соціологів, в яких знайшли відображення вище зазначені процеси і явища.

Зміст понять: «розуміюча соціологія», «соціальна дія», «соціальна взаємодія», «драматургія соціального світу», «роль», «повсякденне», «модель інтеракції», «злам рамки», «дискурс», «симулякр», «глибинне інтерв'ю», «фокус групова дискусія», «спостереження», «авто спостереження», тощо.

Вміти. Студент оволодіє необхідним комплексом знань із методології "якісних" соціологічних досліджень у порівнянні з "кількісними" методами. Навчиться самостійно вибирати ту іншу тактику практично-соціологічних досліджень, адекватну до цілей та завдань наукового проекту. Навчиться проводити самостійні соціологічні дослідження, базовані на використанні "якісних" методів (як незалежні, або у співпраці з іншими методами досліджень).

Переносні навички:

1. Студент опанує всіма необхідними вміннями із практично-соціологічних досліджень, базованих на використанні "якісних" методів, що допоможе самостійно організовувати та проводити відповідні практичні науково-дослідні проекти. Крім того, досвід інших осіб, які отримали диплом бакалавра соціології, показує, що здобуті

професійні навички надають широкі можливості для роботи в суспільній сфері (*social work*), наприклад, в урядових структурах всіх рівнів, в громадських організаціях та політичних партіях, в різних комітетах, в складі груп виборців, тощо.

2. Студент покращить комунікативні здібності, наприклад, навички роботи в складі творчих груп різного рівня, або збагатить вміння аргументовано представляти та захищати вироблені позиції перед аудиторією, тощо.

Місце в структурно-логічній схемі спеціальності. Нормативна навчальна дисципліна «Якісні методи збирання соціологічної інформації» є складовою циклу професійної підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр». Якісні методи соціологічних досліджень поруч з кількісними є ключовими для отримання та інтерпретації емпіричних даних. Вони надають можливість науковцю прослідкувати не тільки числові виміри соціального явища, але й детально визначити його причинно-наслідкові зв’язки, глибинно проінтерпретувати його динаміки в тій чи іншій системі координат, отримати точку відліку для широкого спектру висновків, базовану на світоглядних цінностях конкретних індивідів, або малих суспільних груп, тощо. Якісні методи відкривають нову перспективу в гуманістичній соціології, вільну від жорстких обмежень.

ІІІ. Програма навчальної дисципліни «Якісні соціологічні дослідження»

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Теорія та загальна методологія “якісних” соціологічних досліджень

Тема 1. Вступне заняття. Що таке якісна соціологія?

Визначення якісних методів соціологічних досліджень, як галузі соціологічного знання; як частини шкали / ієрархії „кількісне-якісне“; як світоглядної настанова дослідника; його схильність до певної філософської орієнтації. „Якісна“ соціологія наголошує на суб’єктивних характеристиках об’єктів, які досліджуються. Місце якісних методів соціологічних досліджень в системі соціологічного знання. Теоретична основа: „розуміюча соціологія“ Макса Вебера, драматургійний підхід Ірвіна Гоффмана, теорія конструювання соціальної реальності Бергера і Лукмана, дискурсивний підхід М.Фуко. Проблема співвідношення соціального та індивідуального. Ідеологія дослідження — гуманістичний підхід. Засоби пізнання індивідуального (роль дослідника). Рівень аналізу — мікропроцеси. Принцип ситуативного мікроаналізу. Мікроаналіз, як сфера міждисциплінарних досліджень.

Тема 2. Якісна парадигма в сучасній соціології. Основні теоретичні підходи.

Основні теоретичні підходи, що сформувалу сучасну якісну парадигму в соціології. Теорія соціальної дії (Макс Вебер, Георг Зіммель). Індивіди, як агенти соціальної дії.Змісти та значення дій соціальних агентів. Шлях до їх аналізу через розуміння та інтерпретацію. Символічний інтеракціонізм (Джордж Герберт Мід, Юрген Габермас, Ганс Блюмер). Комунікативна взаємодія. Мова, як засіб соціальної комунікації. Значимі символи комунікативного спілкування. Теорія наклеювання“ ярликів. Драматургія соціального світу (Джордж Герберт Мід, Ірвін Гоффман). Людське суспільство — це театр, де кожен виконує певні соціальні ролі. Розмежування соціальної ролі (об’єктивне) та її виконання (суб’єктивне). Феноменологічна традиція (Едмунд Гуссерль, Анрі Бергсон, Альфред Шюц). Перш за все звертається до повсякденного життя людей, досліджує зміст та значення людської поведінки у відношенні до повсякденної практики та конструювання життєвого досвіду індивіда. Пошук універсального змісту життєвого досвіду. Типізація соціального світу (Пітер Бергер, Томас Лукман). Процес утворення соціальних структур з індивідуального. Етнометодологія (Гарольд Гарфінкель). Дослідження змістів (значень) в поведінці людей шляхом емпіричного спостереження за рутиною їхньої щоденної практики. Виконавці дій — експерти власного повсякденного досвіду. Мова повсякденності.

Інституалізація сучасної якісної соціології в західних та пострадянських країнах – короткий історичний огляд.

Тема 3. Сфери практичного застосування "якісних" соціологічних досліджень.

Розглядаються різні типології *„якісних" методів соціологічних досліджень*. Зокрема типологія за тактиками поведінки дослідника та сферами практичного застосування, за технікою отримання інформації; за джерелами. За сферами застосування виділяють біографічні дослідження, тактику сходженя до теорії (угрунтована теорія), етнографічне дослідження, дослідження конкретного випадку (кейс-стаді), візуальне дослідження. У типології за технікою отримання інформації розрізняють «активні» та «неактивні» групи методів. Серед основних видів «текстів-першоджерел» у якісному соціологічному дослідженні виділяють: усні та письмові джерела, які відображають життєві досвіди людини. У соціологічний аналіз включаються також візуальні документи і речі чи будь-які інші предмети і явища, що можуть бути декодовані як «соціальний текст».

Тема 4. Етичні аспекти застосування методології якісних соціологічних досліджень

Опис інститутів та процедур встановлення етичних норм професійної поведінки соціолога (академічна спільнота, професійна асоціація, університетські дисциплінарні та етичні комісії, законодавче закріплення певних норм). Ознайомлення студентів з поняттям кодекс професійної етики соціолога та його змістом. Кодекс професійної етики соціолога визначає головні принципи та етичні норми професійної відповідальності та поведінки соціологів. Порівняльний аналіз українського та європейських кодексів професійної етики соціолога. Визначення та опис особливостей професійно-етичної соціологічної діяльності у сфері якісної соціології.

Тема 5. Підготовка "якісного" соціологічного проекту. Методична і методологічна частина. Вибірка.

Загальна логіка та послідовність дій при "якісному" дослідженні. Порівняння з традиціями "кількісного" дослідження. Дослідні теми, ситуації та проблеми, коли доцільно приймати рішення про вибір "якісної" стратегії дослідження. Огляд під ставових методико-процедурних питань.

Метологічна частина програми. Загально-теоретичне визначення координат, в рамках яких здійснюватиметься проект. Циклічна (спіралеподібна) послідовність дій дослідника при застосуванні "якісної" методології. Важливість врахування соціального контексту у процесі підготовки якісного соціологічного дослідження. Види аудиторії, для якої призначені звіти з проведених досліджень – вузьке наукове коло, широка наукова спільнота, загальна публіка. Різні види подання звітного тексту та висновків.

Методична частина програми. Перед-польове окреслення рамок дослідження, визначення вибірки та методів. Огляд основних типів вибірки, визначення їх основних переваг та недоліків.

Загальні фази конкретних польових досліджень. Підставові моменти структурування та архівування зібраного матеріалу – максимальна адекватність у фіксації та відтворенні первинної інформації (аудіо-відео запис); важливість детальних польових нотаток дослідника; придатність форми збереження інформації для тривалої аналітичної роботи за участю широкого кола осіб; кодування реальних імен респондентів для забезпечення анонімності дослідження; формування розгалуженого покажчика інформації, що зберігається.

Тема 6. РОЛЬ ІНТЕРВ'ЮЕРА.

Дослідник в полі – основні вимоги до його позиції. Визначення ролі дослідника на шкалі від "співчутливого" учасника до анонімного чи "стороннього" спостерігача. Позиція інсайдера чи аутсайдера – аналіз переваг і недоліків. Вплив соціальної, релігійної, гендерної, етнічної, політичної позиції інтерв'юера на хід дослідження. Вплив вікових та генерацій них рамок. Процес встановлення довірливих "партнерських" стосунків ("на рівних") з особами, життєві досвіди яких вивчаються.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.
ОСНОВНІ МЕТОДИ ЗБОРУ ІНФОРМАЦІЇ В ЯКІСНІЙ СОЦІОЛОГІЇ: ІНТЕРВ'Ю

Тема 7. ТИПОЛОГІЇ ГЛИБИННИХ ІНТЕРВ'Ю.

Глибинне інтерв'ю – це невимушена бесіда двох (інколи більше) співбесідників, де одним з учасників є професійний дослідник, що скеровує бесіду у необхідні рамки. Хоч, технологія глибинного інтерв'ю може відрізнятися, всі вони тривають не менше 1,5-2 год. Є випадки повторного повернення до респондента для продовження розмови, тоді інтерв'ю може сукупно тривати 8-12 год. Глибинні інтерв'ю за формою проведення поділяються на структуроване, напівструктуроване, наративне та діалогове. Розглядаються основні характеристики кожного з названих типів інтерв'ю, обговорюються переваги та недоліки кожного та особливості застосування у дослідницькій роботі. Відповідно до обраного фокусу інтерв'ю можуть також поділятися на біографічні, лейтмотивні (передбачає прослідковування динаміки одного і того самого аспекту життєдіяльності респондента) та фокусоване (передбачає отримання максимальної інформації стосовно однієї обраної життєвої ситуації). Розглядаються основні характеристики кожного з названих типів інтерв'ю, обговорюються переваги та недоліки кожного та особливості застосування у дослідницькій роботі.

Тема 8. Підготовка до глибинного інтерв'ю

Процес підготовки до польової роботи із застосуванням методу глибинного інтерв'ю передбачає наступні кроки:

- Конкретизація теми дослідження.
- Визначення об'єкту та предмету дослідження.
- Вивчення суспільного тла (минуле та / або сучасне); аналіз напрацьованого досвіду.
- Формулювання робочих гіпотез дослідження. Визначення основних понять, що вживатимуться у дослідженні.
- Формулювання характеристик для вибірки оповідачів. Визначення критеріїв щодо їхньої репрезентативної кількості. Визначення підходів щодо проведення вибірки.
- Визначення тактики поведінки дослідника та техніки / технік отримання інформації. Укладання програми / програм інтерв'ювання.
- Підготовка технічного знаряддя та супровідної до інтерв'ю документація.
- Визначення необхідних ресурсів (матеріальних (фінансових та технічних), людських, часових, тощо).
- Укладання графіку та програми дій.
- Етичні аспекти.

Тема 9. Польова робота (глибинне інтерв'ю)

Робота в полі (із застосуванням методу глибинного інтерв'ю) та систематизація зібраного матеріалу передбачає наступні кроки:

- Пошук респондентів (вибірка). Перші контакти / зустрічі з оповідачами. Перед-інтерв'ю.
- Осмислення та переосмислення основних тактичних дослідницьких прийомів та етичних аспектів інтерв'ювання, що включає діяльність із захисту особистих прав респондента та захисту отриманих матеріалів.
- Апробація та при необхідності заміна технічних знарядь та/чи перероблення супровідної до інтерв'ю документація. Технічні аспекти інтерв'ювання.
- Колекціонування супровідних до інтерв'ю документів та матеріалів. "Співпраця" іконографії та тексту.
- Оформлення та систематизація отриманих матеріалів. Творення архіву записів інтерв'ю.
- Оцінювання інтерв'ю: незалежна експертиза.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ОСНОВНІ МЕТОДИ ЗБОРУ ІНФОРМАЦІЇ В ЯКІСНІЙ СОЦІОЛОГІЇ: ФГД

Тема 10. ФОКУС-ГРУПОВА ДИСКУСІЯ

Розглядаються теоретико-методологічні аспекти методу фокус-групових дискусій. Зокрема питання валідності методу фокус-групових дискусій, формування групи учасників ФГД як мікромоделі соціуму. Метод фокус-групових дискусій ставиться в контекст інших методів емпіричної соціології: включеного спостереження, індивідуального поглибленого інтерв'ю, статистичного опитування; контент-аналізу; проективної техніки. Розглядається їх взаємозв'язок, а також зв'язок ФГД з прикладними сферами соціології та маркетингу.

Підготовчі процедури до ФГД:

- Загальні принципи формування робочої групи.
- Організація проведення фокус-групової дискусії.
- Розробка конкретних дослідних задач та робочих гіпотез проекту.
- Формування плану / сценарію дискусії.
- Вибірка респондентів: критерії відбору, проведення вибірки, фільтруюче опитування.
- Підготовка модератора: функції, предметне готування, риси особистості модератора; приклади деструктивних персональних стилів модератора; приклад доброго модератора; демографія модератора.
- Підготовка приміщення, технічного знаряддя та супровідних матеріалів для проведення зустрічі.
-Визначення необхідних ресурсів (матеріальних (фінансових та технічних), людських, часових, тощо).
- Укладання графіку та програми дій.
- Етичні аспекти.

Тема 11. ПОЛЬОВА РОБОТА (ФОКУС-ГРУПОВА ДИСКУСІЯ)

Робота в полі (із застосуванням методу ФГД) та систематизація зібраного матеріалу передбачає наступні кроки:

- Перед початком. Етап «зламу криги».
- Початковий етап ("формування групи").
- Ролі учасників: ті, "хто веде", ті, "кого ведуть".
- Керування груповим процесом.
- Методи зондування.
- Методи стимулювання дискусії.
- Методи порівняння та рейтингування об'єктів дискусії.
- Контроль за роботою модератора.
- Завершення фокус-групової дискусії.
- Участь спостерігачів в роботі групи.
- Оформлення та систематизація отриманих матеріалів.

Тема 12. Транскрибування і його вплив на текст. Архівування, підготовка супроводжуючих матеріалів, зберігання

Розшифрування. Основні вимоги. Умовні позначення інтонацій та психологічних станів респондента. Особливості співпраці з респондентом індивідуального інтерв'ю. Особливості публікації текстів поглиблених інтерв'ю, як першоджерел інформації. Особливості архівації та збереження матеріалів якісного соціологічного дослідження. Етичні аспекти.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. Основні методи збору інформації в якісній соціології: спостереження, інші методи збору

Тема 13. Спостереження

Програма спостереження, що включає цілі і завдання, вибір об'єкту, предмету, ситуації та методу, вибір способу спостереження, вибір способів реєстрації того, що буде спостерігатися, визначення методів обробки та інтерпретація отриманої інформації. Спостереження – цілеспрямоване, систематизоване, візуальне сприйняття і реєстрація значимих з т.з. дослідження соціальних явищ (ситуацій, процесів). Може піддаватися контролю і перевірці. Програма спостереження має включати: категорії спостереження, ситуації, що підлягають спостереженню, умови спостереження, одиниці спостереження (акти). Інструментарій спостереження включає: щоденник спостереження, картки для реєстрації одиниць спостереження, протокол спостереження, що містить три оціночних показники: 1) коефіцієнт стійкості спостереження (данні отримані одним і тим самим спостерігачем у різний час); 2) коефіцієнт узгодженості спостерігачів; 3) коефіцієнт надійності співпадіння даних отриманих у різний час різними спостерігачами. Розробляється також класифікатор контент-аналізу записів у щоденнику, інструкція для спостерігачів, план чи графік спостережень. Огляд класифікацій спостереження: контрольоване (структуроване) - неконтрольоване (неструктуроване); включене – відсторонене-самоспостереження; учасник – учасник-спостерігач – спостерігач-учасник – спостерігач; випадкове - польове-лабораторне. Спостереження за групою, за процесом у різних групах, за процесом у визначеній групі. Недоліки методу спостереження. Етичні аспекти.

Основна увага у спостереженні приділяється саме мікро- та мезорівневим процесам і феноменам. Останнім часом особливої популярності набуває автоетнографічний метод. На думку одного з розробників цього методу Сари Гатсон – автоетнографія поєднує у собі концепції "фігуративної антропології себе" Ф.Ліонетта ("'figural anthropology' of the self") та "генеративної автобіографії" Б.Александера ("generative autobiography") і творить глибокий зв'язок між етнографічною практикою та соціологічною перспективою. Ф.Ліонетт, в свою чергу, визначає авто етнографію як "процес визначення своєї суб'єктивної етнічності [національної приналежності. – авт.] опосередкований мовою, історією та етнографічним аналізом". Відповідно,

автоетнографія – це методика, що формується на межі між автобіографією, соціологією та етнографією. Автоетнографією називають нарацію, яка артикулює одну з можливих інтерпретацій власної ідентичності у соціоісторичному контексті.

Тема 14. Збір візуальних матеріалів

У сучасні культурі стає помітним зростання присутності візуального у житті звичайних людей. Деякі соціологи говорять навіть про домінацію візуального над текстуальним чи оральним у сучасному світі. Дослідження візуального – це не тільки дослідження образів, але й всього видимого, що може піддаватися спостереженню. Визначення терміногологічного поля, зокрема термінів: бачення, візуальність, «Scopic regime», візуальні джерела. Дилема "створення" нових візуальних джерел чи аналіз "існуючих". Маргіналізація візуального у соціогуманітарних науках на противагу соціальній реальності, де наш досвід є першочергово візуальним. Домінація фото у дослідженнях візуального. Фото – не як джерело, а як "інтерв'ю".

Ставлення до візуального зображення. Врахування соціальних умов та ефектів візуальних об'єктів, звернення уваги на процес бачення зображення, Методологічні інструменти: об'єкт і модальності. Доцільність вибору того чи іншого методу.

*Тема 15.І*нші методи збору якісної соціологічної інформації

Особливості дослідження Інтернет-простору. Окрім традиційного арсеналу методик, які використовуються у якісних дослідженнях, останнім часом з'явилася і низка нових. Зокрема, для вивчення ідентичності, особливостей сприйняття різних національних груп та змісту стереотипів у соціальній психології застосовується метод проективного малюнку. Цей метод, що традиційно використовувався у віковій та медичній психології, було адаптовано для дослідження етнічних чи національних груп. Соціологи-«якісники», в свою чергу, запозичили методику, адаптувавши її до власних дослідницьких потреб. Однією з переваг методу проективного малюнку є те, що він полегшує роботу з дітьми та підлітками (тобто з тими групами, які важко досліджувати із застосуванням традиційних соціологічних та соціально-психологічних методів таких як експеримент чи анкетування). Він також полегшує проблеми вербальної комунікації (наприклад, проблему адекватного "перекладу" змісту запитання на мови представників різних національних груп чи адекватного добору термінів для різних вікових або освітніх когорт), відкриває можливості роботи як з малочисельними, так і з великими групами (шкільними класами, студентськими аудиторіями, робочими колективами).

Метод полягає у тому, що респондентам дається завдання намалювати образ певної соціальної групи або кількох груп. Наголошується, що малюнок має віддзеркалювати особливості та найтиповіші риси кожної групи. Серед інших проективних методик, що застосовуються у якісній соціології, можемо

назвати тести закінчення початих речень, оцінювання фотографій (чи малюнків), а також шкільні твори.

Ще один революційний крок у цьому напрямку було здійснено японськими вченими Огіно Масахіро (Ogino Masahiro) та Маюмі Юкімура (Mayumi Yukimura), які запропонували використовувати анімаційний фільм як метод соціологічного дослідження. У своїй інноваційній розробці вчені ґрунтувалися на концепції "ідеального типу" М.Вебера. На думку дослідників, веберівський "ідеальний тип" може бути не тільки умоглядною конструкцією, але й візуальним образом чи наративом. Метод анімаційного фільму використовується у подібних ситуаціях, як і проективний малюнок – коли вербальна комунікація ускладнюється через те, що тематика дослідження є сенситивною, або, коли з якоїсь причини члени групи не в стані коректно артикулювати свою точку зору (наприклад, підлітки чи іммігранти, що не достатньо володіють мовою дослідження). На першому етапі роботи над анімаційним фільмом, для всебічного вивчення проблеми та її характеристик, що творитимуть основу "ідеального типу", дослідник задіює традиційний арсенал соціологічних методів – аналіз документів, спостереження, інтерв'ювання тощо. Далі, формується головна сюжетна лінія, на основі якої вчений працює над розробкою кожного візуального зображення-кадру. Вже на цьому етапі залучаються респонденти, які допомагають унаочнювати проблемну ситуацію. Коли анімаційний фільм завершено – його показують визначеним цільовим аудиторіям. Показ анімаційного фільму обов'язково завершується його обговоренням, що фіксується дослідником.

Вчені використовують також і різноманітні соціометричні методики та елементи мережевого аналізу, ефективність яких посилюється за рахунок розробок програмного забезпечення, яке полегшує процес збирання, аналізу та візуалізації соціометричних та індивідуальних мережевих даних.

Використання комп'ютерних технологій для для підтримки і проведення якісного, змістовного аналізу, забезпечення навігації і пошуку в неструктурованих текстах, реалізації технологій автоматизованого аналізу і класифікації текстів на природній мові.

ІУ. Структура навчальної дисципліни

№ теми	*Назва теми/змістового модулю*	*Кількість годин*		
		Лекції	*Лабораторні*	*Самостійна робота*
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРІЯ ТА ЗАГАЛЬНА МЕТОДОЛОГІЯ "ЯКІСНИХ" СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ				
Тема 1.	Вступне заняття. Що таке якісна соціологія?	**2**		
Тема 2.	Якісна парадигма в сучасній соціології. Основні теоретичні підходи.	**2**	**2**	
	Теоретичні основи якісної соціології та її інституціоналізація у XX-XXI ст.		**2**	
Тема 3.	Сфери практичного застосування "якісних" соціологічних досліджень.	**2**	**2**	
Тема 4.	Етичні аспекти застосування методології якісних соціологічних досліджень	**2**		
	Розробка і представлення інформованої згоди. Етичний кодекс соціолога.		**2**	1
Тема 5.	Підготовка "якісного" соціологічного проекту. Методична і методологічна частина. Вибірка.	**2**	**2**	**2**
Тема 6.	Роль інтерв'юера.	**2**	**2**	**2**
	Усього годин	**12**	**12**	**5**
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ОСНОВНІ МЕТОДИ ЗБОРУ ІНФОРМАЦІЇ В ЯКІСНІЙ СОЦІОЛОГІЇ: ІНТЕРВЮ				
Тема 7.	Типології глибинних інтерв'ю.	**2**	**2**	**2**
Тема 8.	Підготовка до глибинного інтерв'ю	**2**		**2**
	Укладання програми інтерв'ювання та супровідної документації.		**2**	**3**
Тема 9.	Польова робота (глибинне інтерв'ю) та обговорення результатів	**2**	**4**	**7**
	Усього годин	**6**	**8**	**14**
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ОСНОВНІ МЕТОДИ ЗБОРУ ІНФОРМАЦІЇ В ЯКІСНІЙ СОЦІОЛОГІЇ: ФГД.				
Тема 10.	Фокус-групова дискусія	**2**		**7**
	Укладання програми ФГД та супровідної документації.		**2**	**2**
Тема 11.	Польова робота (фокус-групова дискусія) та обговорення результатів		**4**	**4**
Тема 12.	Транскрибування і його вплив на текст. Архівування, підготовка супроводжуючих матеріалів, зберігання	**2**		**4**
	Усього годин:	**4**	**6**	**17**

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. ОСНОВНІ МЕТОДИ ЗБОРУ ІНФОРМАЦІЇ В ЯКІСНІЙ СОЦІ СПОСТЕРЕЖЕННЯ, ІНШІ МЕТОДИ ЗБОРУ				
Тема 13.	Спостереження: включене, відсторонене, автоспостереження	**2**		**4**
	Представлення матеріалів спостереження та обговорення результатів		**2**	**4**
Тема 14.	Збір візуальних матеріалів	**2**	**2**	**6**
Тема 15.	Інші методи	**6**	**2**	**6**
	Усього годин	**10**	**6**	**20**
Всього:		**32**	**32**	**56**

У. Теми лабораторних занять

Теми лабораторних занять

№	*Назва теми/змістового модулю*	*Кількість годин*
		Лабораторні
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРІЯ ТА ЗАГАЛЬНА МЕТОДОЛОГІЯ "ЯКІСНИХ" СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ		
1	Якісна парадигма в сучасній соціології. Основні теоретичні підходи.	**2**
2	Теоретичні основи якісної соціології та її інституціоналізація у XX-XXI ст.	**2**
3	Сфери практичного застосування "якісних" соціологічних досліджень.	**2**
4	Розробка і представлення інформованої згоди. Етичний кодекс соціолога.	**2**
5	Підготовка "якісного" соціологічного проекту. Методична і методологічна частина. Вибірка.	**2**
6	Роль інтерв'юера.	**2**
	Усього годин	**12**
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ОСНОВНІ МЕТОДИ ЗБОРУ ІНФОРМАЦІЇ В ЯКІСНІЙ СОЦІОЛОГІЇ: ІНТЕРВЮ		
7	Типології глибинних інтерв'ю.	**2**
8	Підготовка до глибинного інтерв'ю. Укладання програми інтерв'ювання та супровідної документації.	**2**
9	Польова робота (глибинне інтерв'ю) та обговорення результатів	**4**
	Усього годин	**8**
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ОСНОВНІ МЕТОДИ ЗБОРУ ІНФОРМАЦІЇ В ЯКІСНІЙ СОЦІОЛОГІЇ: ФГД		
10	Укладання програми ФГД та супровідної документації.	**2**
11	Польова робота (фокус-групова дискусія) та обговорення результатів	**4**
	Усього годин	**6**
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. ОСНОВНІ МЕТОДИ ЗБОРУ ІНФОРМАЦІЇ В ЯКІСНІЙ СОЦІ СПОСТЕРЕЖЕННЯ, ІНШІ МЕТОДИ ЗБОРУ		
12	Спостереження: включене, відсторонене, автоспостереження. Представлення матеріалів спостереження та обговорення результатів	**2**
13	Збір візуальних матеріалів	**2**
14	Інші методи	**2**
	Усього годин	**6**
Всього:		**32**

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРІЯ ТА ЗАГАЛЬНА МЕТОДОЛОГІЯ "ЯКІСНИХ" СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Тема 1-2. Лабораторне заняття. *Теоретичні основи якісної соціології та її інституціоналізація у XX-XXI ст.* (4 год.)

1. Якісна парадигма в сучасній соціології.
2. "Якісні" та "кількісні" соціологічні дослідження: порівняльні характеристики.
3. Якісна методологія у працях Вебера, Зіммеля, Міда, Гоффмана, Гуссерля, Шюца, Бергера, Лукмана, Гарфінкеля, Фуко, Бодріара
4. Інституціоналізація якісної соціології в Україні та за кордоном.

Тема 3. Лабораторне заняття. *Сфери практичного застосування «якснних» соціологічних досліджень. (2 год.)*

1. Основні характеристики різних типологій «якісних» методів соціологічних досліджень.
2. Поясніть різницю між поняттями «теорія» та «сходження до теорії».
3. Перерахуйте основні сфери практичного застосування якісної соціології.
4. Перелічіть головні складові кожного з них.
5. Аргументуйте, чому якісну парадигму часто називають міждисциплінарним мультипарадигматичною ділянкою знань.

Тема 4. Лабораторне заняття. *Розробка і представлення інформованої згоди. Етичний кодекс соціолога. (2 год.)*

1. Етичний кодекс Н.Паніної
2. Специфіка етичної поведінки дослідника під час якісного соціологічного дослідження: права і обов'язки дослідника
3. Специфіка етичної поведінки дослідника під час якісного соціологічного дослідження: права і обов'язки респондента

Тема 5. Лабораторне заняття. *Підготовка якісного соціологічного проекту. Методична і методологічна частина. (2 год.)*

1. Ключові завдання та гіпотези «якісного» дослідження. Логіка та послідовність.
2. Вибір теми, ситуації та проблеми.
3. Методологічна частина програми. Загально-теоретичне визначення координат, в рамках яких здійснюватиметься проект
4. Методична частина програми. Перед-польове окреслення рамок дослідження, визначення вибірки та методів.

5. Вибірки.

Тема 6. Лабораторне заняття. ***Роль інтерв'юера. (2 год.)***

1. Основні вимоги до позиції дослідника в полі.
2. Позиція інсайдера чи аутсайдера – аналіз переваг і недоліків.
3. Вплив соціальної, релігійної, гендерної, етнічної, політичної позиції інтерв'юера на хід дослідження.
4. Вплив вікових та генерацій них рамок.
5. Процес встановлення довірливих "партнерських" сосунків ("на рівних") з особами, життєві досвіди яких вивчаються.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ОСНОВНІ МЕТОДИ ЗБОРУ ІНФОРМАЦІЇ В ЯКІСНІЙ СОЦІОЛОГІЇ: ІНТЕРВЮ

Тема 7. Лабораторне заняття. ***Типології глибинних інтерв'ю.*** **(2 год.)**

1. Особливості проведення глибинних інтерв'ю.
2. Спеифіка роботи із біографічним інтерв'ю.
3. Аналіз основних видів інтерв'ю.

Тема 8. Лабораторне заняття. ***Укладання програми інтерв'ювання та супровідної документації.*** **(2 год.)**

1. Презентація програми глибинного інтерв'ю, що включає:
- Визначені тема, об'єкт та предмет дослідження.
- Опис суспільного тла (минуле та / або сучасне); аналіз напрацьованого досвіду.
- Визначені основні поняття та сформульовані робочі гіпотези
- Опис вибірки
- Опис тактики поведінки дослідника та техніки і програм інтерв'ювання.
- Наявність супровідної до інтерв'ю документації.
- Опис необхідних ресурсів (матеріальних (фінансових та технічних), людських, часових, тощо).
- Наявність графіку та програми дій.
- Опис етичні аспектів польової роботи.

Тема 9. Лабораторне заняття (перша частина, 2 год.) ***Польова робота (глибинне інтерв'ю)***

Під час цього семінарського заняття студенти працюють поза аудиторією. Вони відвідують своїх респондентів і записують з ними глибинне інтерв'ю.

Лабораторне заняття (друга частина, 2 год.) ***Польова робота обговорення результатів збору глибинного інтерв'ю***

Під час цього семінарського заняття студенти обговорюють з викладачем та колегами досвід збирання глибинного інтерв'ю за наступними пунктами:

1. Найяскравіші позитивні враження
2. Проблеми з якими стикнулися під час польової роботи:
   - Коректність формулювання теми, об'єкту та предмету дослідження, основних понять та робочих гіпотез
   - Коректність добору вибірки та методу
   - Коректність програми інтерв'ювання та оформлення супровідних документів
   - Особливості поведінки інтерв'юера та респондента
   - Етичні аспектів польової роботи.
3. Переваги та недоліки глибинного інтерв'ю

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ОСНОВНІ МЕТОДИ ЗБОРУ ІНФОРМАЦІЇ В ЯКІСНІЙ СОЦІОЛОГІЇ: ФГД

Тема 10. Лабораторне заняття. *Укладання програми ФГД та супровідної документації.* (2 год.)

Презентація програми ФГД, що включає:

- Обговорення принципів формування робочої групи.
- Визначені тема, об'єкт та предмет дослідження, описані дослідницькі завдання та робочі гіпотези проекту.
- Опис плану / сценарію дискусії.
- Опис вибірки респондентів: критерії відбору, проведення вибірки.
- Опис роботи модератора
- Опис процедури підготовки приміщення та необхідного технічного знаряддя
- Представлення супровідних матеріалів.
- Опис необхідних ресурсів (матеріальних (фінансових та технічних), людських, часових, тощо).
- Графік та програма дій.
- Опис етичних аспектів.

Тема 11. Лабораторне заняття (перша частина, 4 год.) *Польова робота (ФГД)*

Під час цього семінарського заняття студенти працюють поза аудиторією. Вони проводять і записують фокус-групову дискусію.

Лабораторне заняття (друга частина, 2 год.)
Польова робота обговорення результатів ФГД

Під час цього семінарського заняття студенти обговорюють з викладачем та колегами досвід проведення ФГД за наступними пунктами:

1. Найяскравіші позитивні враження
2. Проблеми з якими стикнулися під час польової роботи:
- Коректність формулювання теми, об'єкту та предмету дослідження, основних понять та робочих гіпотез
- Коректність добору вибірки
- Коректність програми ФГД та оформлення супровідних документів
- Коректність підготовки приміщення та технічного обладнання
- Особливості поведінки модератора, помічників та респондентів
- Етичні аспектів польової роботи.
3. Переваги та недоліки ФГД

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. ОСНОВНІ МЕТОДИ ЗБОРУ ІНФОРМАЦІЇ В ЯКІСНІЙ СОЦІОЛОГІЇ: СПОСТЕРЕЖЕННЯ, ІНШІ МЕТОДИ ЗБОРУ

Тема 13. Лабораторне заняття. *Представлення матеріалів спостереження та обговорення результатів* (2 год.)

Під час цього семінарського заняття студенти обговорюють з викладачем та колегами досвід проведення спостереження за наступними пунктами:

1. Найяскравіші позитивні враження
2. Проблеми з якими стикнулися під час польової роботи:
    - Коректність формулювання теми, об'єкту та предмету дослідження,
    - Коректність добору вибірки та методу
    - Коректність добору категорій спостереження, ситуацій, що підлягають спостереженню, умов спостереження та одиниць спостереження.
    - Коректність програми спостереження та інструментарію спостереження
    - Особливості поведінки дослідника та учасників спостереження
    - Етичні аспектів польової роботи.
3. Переваги та недоліки спостереження

Тема 14. Лабораторне заняття. *Збір та представлення візуальних матеріалів* (2 год.)

Під час цього семінарського заняття студенти обговорюють з викладачем та колегами досвід збарання візуальних матеріалів за наступними пунктами:

1. Найяскравіші позитивні враження.

2. Проблеми при виборі теми, візаульних джерем, при формуванні вибірки.
3. Коректність представлення різних образів у рекламі на вулиці, ТВ та інтернеті.
4. Коректнсть представлення та формулюваннння образів у кіно та телепередачах.
5. Етичні аспекти при роботі із візуальними методами.
6. Переваги та недоліки візуальних методів.
7. Методологічні інструменти: об’єкт і модальності.
8. Доцільність вибору того чи іншого методу.

Тема 15. Лабораторне заняття. *Інші методи* (2 год.)

1. Використання проективних методів.
2. Особливості дослідження Інтернет-простору.
3. Аналіз анімаційних фільмів.
4. Використання соціометричних методик та елементів мережевого аналізу у «якісних» соціологічних дослідженнях.

VI. Самостійна робота

№ теми	*Назва теми/змістового модулю*	*Кількість годин* *Самостійна робота*
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРІЯ ТА ЗАГАЛЬНА МЕТОДОЛОГІЯ "ЯКІСНИХ" СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ		
Тема 1.	Вступне заняття. Що таке якісна соціологія?	
Тема 2.	Якісна парадигма в сучасній соціології. Основні теоретичні підходи.	
	Теоретичні основи якісної соціології та її інституціонал XX-XXI ст.	
Тема 3.	Сфери практичного застосування "якісних" соціологіч досліджень.	
Тема 4.	Етичні аспекти застосування методології якісних соціологічних досліджень	
	Розробка і представлення інформованої згоди. Етичний кодекс соціолога.	**1**
Тема 5.	Підготовка "якісного" соціологічного проекту. Методи методологічна частина. Вибірка.	**2**
Тема 6.	Роль інтерв'юера.	**2**
	Усього годин	**5**
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ОСНОВНІ МЕТОДИ ЗБОРУ ІНФОРМАЦІЇ В ЯКІСНІЙ СОЦІОЛОГІЇ: ІНТЕРВЮ		
Тема 7.	Типології глибинних інтерв'ю.	**2**
Тема 8.	Підготовка до глибинного інтерв'ю	**2**
	Укладання програми інтерв'ювання та супровідної документації.	**3**
Тема 9.	Польова робота (глибинне інтерв'ю) та обговорення результатів	**7**
	Усього годин	**14**
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ОСНОВНІ МЕТОДИ ЗБОРУ ІНФОРМАЦІЇ В ЯКІСНІЙ СОЦІОЛОГІЇ: ФГД.		
Тема 10.	Фокус-групова дискусія	**7**
	Укладання програми ФГД та супровідної документації.	**2**
Тема 11.	Польова робота (фокус-групова дискусія) та обговорен результатів	**4**
Тема 12.	Транскрибування і його вплив на текст. Архівування, підготовка супроводжуючих матеріалів, зберігання	**4**
	Усього годин:	**17**
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. ОСНОВНІ МЕТОДИ ЗБОРУ ІНФОРМАЦІЇ В ЯКІСНІЙ СОЦІ СПОСТЕРЕЖЕННЯ, ІНШІ МЕТОДИ ЗБОРУ		
Тема	Спостереження: включене, відсторонене, автоспостере	**5**

13.		
	Представлення матеріалів спостереження та обговорен результатів	**4**
Тема 14.	Збір візуальних матеріалів	**6**
Тема 15.	Інші методи	**6**
	Усього годин	**20**
Всього:		**56**

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРІЯ ТА ЗАГАЛЬНА МЕТОДОЛОГІЯ "ЯКІСНИХ" СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Завдання для самостійної роботи до теми 2

1. Розкрийте співвідношення кількісних та якісних методів у системі соціологічного знання.
2. Дайте основні визначення якісної соціології.
3. З'ясуйте можливості і обмеження використання якісного підходу для аналізу сучасних суспільств.
4. Намалюйте схему співвідношення порівняльних характеристик "якісних" та "кількісних" соціологічних досліджень.
5. Поясніть, чому теорії інтерпретативної парадигми входять до якісної соціології і яке місце в її рамках вони займають.
6. Дайте характеристику головних принципів інтерпретативної парадигми та розуміючої соціології.
7. Поясніть, як співвідносяться теорія соціальної дії (Макса Вебера, Георга Зіммеля) та символічний інтеракціонізм (Джорджа Герберта Міда, Ганса Блюмера).
8. Поясніть, як співвідносяться теорія драматургії соціального світу (Ірвіна Гоффмана) та теорія типізації соціального світу (Пітера Бергера, Томаса Лукмана).
9. Поясніть, як співвідносяться феноменологічна традиція (Едмунда Гуссерля, Альфреда Шюца) та етнометодологіна традиція (Гарольда Гарфінкеля).
10. Вкажіть місце дискурс-аналітичних теорій (Мішеля Фуко та Жана Бодріара) у якісній парадигмі.
11. Охарактеризуйте процес інституціоналізації якісної соціології у пострадянських країнах.
12. Охарактеризуйте процес інституціоналізації якісної соціології у західних країнах.

Завдання для самостійної роботи до теми 4

1. Перелічіть основні інститути та процедури встановлення етичних норм професійної поведінки соціолога.
2. Охарактеризуйте особливості діяльності кожного з них.
3. Охарактеризуйте принцип створення кодекс професійної етики соціолога.

4. Опишіть з яких розділів складається кодекс професійної етики соціолога.
5. Охарактеризуйте специфіку етичної поведінки дослідника під час якісного соціологічного дослідження.
6. Окресліть основні відмінності у етичній поведінці дослідника та респондента під час якісного соціологічного дослідження.
7. Окресліть основні права і обов'язки дослідника.
8. Окресліть основні права і обов'язки респондента.

Завдання для самостійної роботи до теми 5

1. З яких елементів складається методична частина програми якісного соціологічного дослідження? Коротко охарактеризуйте кожен з них.
2. З яких елементів складається методична частина програми якісного соціологічного дослідження? Коротко охарактеризуйте кожен з них.
3. Які визнаєте типи вибірки, що застосовується в якісних дослідженнях?
4. У чому полягають переваги та недоліки кожного типу вибірки?
5. Як відрізняються принципи відбору одиниць спостереження у якісній та кількісній соціології?

Завдання для самостійної роботи до теми 6

1. У якісній соціології роль дослідника передбачає різні форми участі та співучасті від "співчутливого" учасника до анонімного чи "стороннього" спостерігача. Чим відрізняється кожна з них? Проведіть аналіз переваг і недоліків кожної з них.
2. У соціологічній науці йде дискусія стосовно позицій інсайдера чи аутсайдера у соціологічних дослідженнях. У чому полягає ця дискусія?
3. Яким чином соціальної, релігійної, гендерної, етнічної, політичної позиції інтерв'юера можуть вплинути на хід дослідження?
4. Як позначається вплив вікових та генераційних рамок на ході якісного дослідження?.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ОСНОВНІ МЕТОДИ ЗБОРУ ІНФОРМАЦІЇ В ЯКІСНІЙ СОЦІОЛОГІЇ: ІНТЕРВЮ

Завдання для самостійної роботи до теми 7

1. Дайте визначення поняття «глибинне інтерв'ю».
2. Чим «глибинне інтерв'ю « відрізняється від інших видів інтерв'ю (психоаналітичного, журналістського, тощо)
3. На які типи поділяються глибинні інтерв'ю за формою проведення?
4. Опишіть основні характеристики переваги та недоліки кожного з названих типів інтерв'ю
5. Чим відрізняється структуроване від напівструктурованого інтерв'ю?
6. Чим відрізняється напівструктуроване інтерв'ю від наративного
7. Чим відрізняється наративне інтервю від структурованого та діалогового?
8. На які типи поділяються глибинні інтерв'ю відповідно до обраного фокусу інтерв'ю?

Завдання для самостійної роботи до теми 8

Студенти діляться на групи за тематикою проведення глибинного інтерв'ю. Заплановані години самостійного роботи відводяться на опрацювання необхідної літератури, укладання програми та розробку супровідної документації до глибинного інтерв'ю. Студенти готуються до польової роботи.

Завдання для самостійної роботи до теми 9

Заплановані години для самостійної роботи відводяться на виконання першого практичного завдання – запису глибинного інтерв'ю. У цей час студенти здійснюють всі необхідні кроки з підготовки та проведення глибинного інтерв'ю та збору додаткових джерел. Пізніше їх польова робота стане основою подальших обговорень в аудиторії особливостей застосування методу глибинного інтерв'ю для збору якісної соціологічної інформації.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ОСНОВНІ МЕТОДИ ЗБОРУ ІНФОРМАЦІЇ В ЯКІСНІЙ СОЦІОЛОГІЇ: ФГД

Завдання для самостійної роботи до теми 10

Студенти діляться на групи за тематикою проведення ФГД. Заплановані години самостійного роботи відводяться на опрацювання необхідної літератури, укладання програми та розробку супровідної документації до ФГД. Студенти готуються до польової роботи.

Завдання для самостійної роботи до теми 11

Заплановані години для самостійної роботи відводяться на виконання другого практичного завдання – запису ФГД. У цей час студенти здійснюють всі необхідні кроки з підготовки та проведення ФГД та збору додаткових джерел. Пізніше їх польова робота стане основою подальших обговорень в аудиторії особливостей застосування методу ФГД для збору якісної соціологічної інформації.

Завдання для самостійної роботи до теми 12

Заплановані години для самостійної роботи відводяться на транскрибування запису глибинного інтерв'ю та здійснення всіх необхідних кроків з метою архівації зібраного соціологічного матеріалу. Пізніше підготовлений транскрипт стане основою для наступного курсу «методи аналізу якісної соціологічної інформації», що викладатиметься у 5 семестрі.

Заплановані години для самостійної роботи відводяться на виконання третього практичного завдання – проведення спостереження. Передбачається опрацювання необхідної літератури, укладання програми та розробку супровідної документації до спостереження. Студенти готуються до польової роботи.

Далі студенти здійснюють всі необхідні кроки з підготовки та проведення спостереження та збору додаткових джерел. Пізніше їх польова робота стане основою подальших обговорень в аудиторії особливостей застосування методу спостереження для збору якісної соціологічної інформації.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. ОСНОВНІ МЕТОДИ ЗБОРУ ІНФОРМАЦІЇ В ЯКІСНІЙ СОЦІОЛОГІЇ: СПОСТЕРЕЖЕННЯ, ІНШІ МЕТОДИ ЗБОРУ

Завдання для самостійної роботи до теми 14

1. Які процеси, на Вашу думку, вплинули на збільшення візуальних образів у сфері культури?
2. Дайте своє визначення термінів бачення, візуальність, «Scopic regime», візуальні джерела.
3. У чому полягає дослідницька дилема між “створенням” нових візуальних джерел чи аналізом “існуючих”?
4. Як використовують фотографію у соціологічних дослідженнях?
5. З якими соціологічними методами візуальні методи можуть створювати ефективні дослідницькі комбінації для проведення соціологічних досліджень?

Завдання для самостійної роботи до теми 15

1. Яке дисциплінарне походження методу проективного малюнку?
2. Дайте характеристику головних засад методу проективного малюнку.
3. З’ясуйте можливості і обмеження використання методу проективного малюнку.
4. Назвіть інші відомі вам проективні методики.
5. Дайте характеристику головних засад методу анімаційного фільму, розробленого японськими вченими Огіно Масахіро (Ogino Masahiro) та Маюмі Юкімура (Mayumi Yukimura).
6. Яким чином використовуються комп’ютерні технології для проведення якісного та мережевого аналізу?

VII. Методи контролю

Система контролю знань та умови складання екзамену. Оцінювання студентів здійснюється на основі модульно-рейтингової системи за шкалою від 0 до 100 балів. Остаточний рейтинг складається з рейтингу роботи студента впродовж семестру та його рейтингу на іспиті. Рейтингова оцінка знань студентів з вказаної дисципліни визначається за сумою балів, отриманих студентами на семінарських заняттях, за інші види контролю протягом семестру та за іспит. Це відповідно **50 балів за роботу в семестрі та 50 балів за екзамен**.

Поточний контроль знань

Лекції: Передбачають систематичний і послідовний виклад навчального матеріалу, а також інтерактивні форми участі студентів в обговоренні дискусійних питань. Відвідування лекцій для студентів є бажаним.

Семінарські заняття: Відвідування та активна участь студентів у роботі семінарських занять є обов'язковою умовою успішного складання курсу. Пропонуються наступні форми роботи на заняттях: усна презентація самостійно опрацьованого фрагменту навчальної дисципліни або розв'язання проблемної ситуації в працях представників цього напрямку соціологічного знання (першоджерелах), самостійна домашня робота у вигляді письмової презентації/есею на задану тему, участь у дискусії, презентація дослідницьких проектів, які проводилися у рамках самосійної роботи. Студенти заохочуватимуться до критичного аналізу праць українських та зарубіжних соціологів у ділянці якісної соціології, до розвитку навичок логічного мислення, інтерпретації та операціоналізації понять. Важливою складовою семінарських щанять є обговорення виконаних вдома дослідницьких проектів із застосуванням того чи інгошо методу збору якісної соціологічної інформації та обговорення їх переваг чи недоліків. Будуть підтримуватися наукові дискусії та обговорення, презентації власних ідей і точок зору, постановка проблемних питань і пошук відповідних розв'язань. Найвище будуть оцінюватися самостійні творчі виступи з елементами компаративістики, оригінальні за характером письмові есе, вміння науково коректно аналізувати і зіставляти різні погляди та доказово обстоювати свою власну позицію.

Принципи оцінювання роботи студентів на семінарських заняттях. Оцінювання знань студентів на семінарському занятті проводиться в декілька етапів. На підготовчому етапі викладач інформує студентів про форми роботи та про необхідність виконання індивідуальних дослідницьких завдань. Кожне семінарське заняття передбачає вступне слово викладача з виокремленням основних проблем теми заняття. Студенти за заздалегідь заданим планом готують індивідуальні (або, якщо це визначено викладачам, групові) усні чи суміщені з PowerPoint презентації фрагментів першоджерел чи текстів, що виносилися на семінар, або презентації планів польової роботи та супроводжуючих документів та результатів польової роботи зі збору глибинного інтерв'ю та спостереження. Два семінарських заняття відводяться для проведення студентами тренувальної ФГД. Ця діяльність оцінюватиметься окремо.

В обговоренні презентацій під час дискусії приймають участь усі студенти групи. У випадку, коли семінарське заняття присвячено розгляду певних текстів-першоджерел, то із зазначеними текстами (що розміщені в електронній читанці до курсу) мають заздалегідь ознайомитися всі студенти даної групи. Сумарно за свою презентацію та участь у дискусіях студент може одержати 10 балів. Кожен студент зобов'язаний проявити активну участь не менше як на одній третині семінарських занять, проведених у групі впродовж семестру. При цьому відсутність студента на занятті без поважної причини оцінюється (-5 балів) і враховується при визначенні рейтингової оцінки за семестр. Пропущене з поважних причин заняття студент може «відпрацювати» у формі, обраній викладачем та кафедрою. При цьому виставлення оцінки не передбачається, але це відпрацьоване заняття не впливатиме на рейтингову оцінку студента.

Модульний контроль. Упродовж семестру (після завершення першого модуля) буде проведена одна модульна контрольна, яка оцінюватиметься за 5-бальною системою. Максимальна кількість балів за перший модуль – 5 балів (контрольна) + 2 семінари х 2 бали =9 балів (або 5 балів (контрольна) + презентація на семінарі 10 балів =15 балів).

Після завершення другого модуля студент може максимально набрати 41 бал (10 балів за інтерв'ю + 10 балів за транскрипт + 10 балів за ФГД+5 балів за спостереження + 6 балів за участь в семінарських заняттях (3 семінари х 2 бали)).

Якщо за результатами модульно-рейтингового контролю протягом семестру студент отримав менше 21 бала, то він не допускається до іспиту і вважається таким, що не виконав усі види робіт, які передбачаються навчальним планом на семестр з даної дисципліни. Такий студент має змогу складати екзамен за талоном № 2, але для цього він повинен виконати передбачене кафедрою завдання.

VIII. Розподіл балів, що присвоюється студентам

Оцінювання повинно стимулювати студентів до систематичної праці над курсом. Тому пропонується оцінювати студентів не за старою системою оцінювання, коли невелика частка оцінки припадає на роботу студентів на семінарських заняттях, а левову частку оцінки становить підсумковий іспит. Така форма оцінювання сприяє суб'єктивізації процесу оцінювання та не стимулює систематичну роботу студентів. Система оцінювання запропонована автором програми передбачає комплексне оцінювання роботи студентів на лекціях, семінарах, практичних заняттях, їх індивідуальної роботи. У курсі передбачено наступні форми оцінювання роботи студентів:

Таблиця 1

Оцінювання участі студентів у навчальних заняттях

№	***Форма участі студента у навчальних заняттях***	***Максимальна кількість балів***
1.	Модульне тестування після завершення першого модуля (письмово)	5 балів
2.	Презентація (усно) або письмове реферування та/або участь у дискусіях (5 семінарів х 2 бали)	10 балів
3.	Проведене інтерв'ю	10 балів
4.	Участь у проведенні ФГД	10 балів
5.	Транскрипт інтерв'ю	5 балів
6.	Проведене спостереження	10 балів
РАЗОМ протягом семестру		*50 балів*
Оцінка за іспит		*50 балів*
ЗАГАЛОМ		**100 балів**

Запропоновані форми оцінювання стимулюватимуть студентів до більш систематичної праці (як під час аудиторних занять, так і під час індивідуальної роботи) сприятимуть глибшому засвоєнню матеріалу та більшій об'єктивності підсумкової оцінки.

Методи та порядок оцінювання

Вимоги щодо оцінювання таких видів роботи, як **інтерв'ю, ФГД, транскрипту, спостереження** уточнюватимуться викладачем після прослуховування відповідних тематичних модулів курсу.

Політика захисту інтелектуальної власності

Покликання в тексті на інформацію чи думки, запозичені з інших джерел та авторів є обов'язковим. Посилання оформляються також на будь-які веб-сторінки та компакт-диски (CD). Якщо у роботі використовуються цитати з індивідуального інтерв'ю чи фокус-групової дискусії, то необхідно вказувати архів, де зберігаються матеріали, і додавати копію Інформованої згоди підписаної респондентом/кою/ами. Додатковим джерелом інформування про використані матеріали є перелік літератури в кінці тексту.

Плагіат - це використання чужих слів, ідей, думок, результатів дослідження без належного покликання на дану особу. Плагіат є актом інтелектуальної крадіжки. Студентські роботи з ознаками плагіату (списування, відсутність посилань чи переліку використаної літератури, використання засканованих, без позначення авторства, текстів чи рефератів з Інтернет-збірок) будуть повертатися без права перездачі. Студенти, що двічі поспіль здійснять плагіат, автоматично отримають незадовільну оцінку за курс.

IX. Контроль засвоєння знань студентів під час семестру.

Під час семестру заплановано проведення модульної роботи. З метою котнролю засвоєння теоретичного матеріалу з курсу.

X. Іспит.

Іспит, згідно з рішенням Вченої ради факультету, проводиться у письмовій формі, з наступним обговоренням, за участю викладачів, які вели семінарські заняття.

Структура екзаменаційного білета: екзаменаційний білет складається з двох частин. Перша – 1 питання (20 балів) покликане продемонструвати знання студентами головних положень курсу; друга – два питання із сфери методів та методології (по 15 балів кожне), де враховуватиметься розуміння особливостей їх практичного застосування.

Таблиця 2

Шкала перерахування оцінок

Оцінка в балах	Оцінка за іспит	Код оцінки	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за залік
90–100	**відмінно**	**5**	**A**	**зараховано**
81–89	**дуже добре**	**4**	**B**	**зараховано**
71–80	**добре**		**C**	
61–70	**задовільно**	**3**	**D**	**зараховано**
51-60	**достатньо**		**E**	
21–50				**Допускається до здачі заліку (іспиту)**
До 20 (за роботу в семестрі)	**незадовільно (оцінка автоматично виставляється у відомість)**	**2**	**FX**	**Не зараховано**
Сума балів після здачі по талону №1, 2 (0-50)	**незадовільно**	**2**	**FX**	**Не зараховано**
Сума балів після здачі по талону «К» (0-50)	**незадовільно**	**2**	**F**	**Не зараховано**

ПИТАННЯ

на іспит з нормативного навчального курсу
“Якісні соціологічні дослідження”

1. „Якісні“ соціологічні дослідження на українському „грунті“
2. „Якісні“ та „кількісні“ соціологічні дослідження: порівняльні характеристики
3. Архівування, підготовка супроводжуючих матеріалів, зберігання.
4. Верифікація зібраного матеріалу.
5. Визначення якісних методів соціологічних досліджень
6. Роль візуальних джерел у якісній соціології
7. Проективні методи в якісній соціології
8. Групові інтерв’ю - фокус-групова дискусія: адміністрована
9. Групові інтерв’ю - фокус-групова дискусія: самоадміністрована.
10. Групові інтерв’ю: діадичне інтерв’ю.
11. Дискурс-аналіз: Лакло і Муф
12. Дискурс-аналіз: М.Фуко
13. Дискурс-аналіз: Н.Феєркло
14. Дискурс-аналіз: Потер і Ветерел
15. Дослідження випадку (case study)
16. Місце і роль комп’ютерних технологій в якісній соціології
17. Етичний кодекс соціолога Н.Паніної
18. Етичні аспекти застосування якісної методології.
19. Етнографічне дослідження (ethnographical study).
20. Загальні фази якісного польового дослідження
21. Індивідуальні поглиблені інтерв’ю: біографічне загальне
22. Індивідуальні поглиблені інтерв’ю: біографічне лейтмотивне
23. Індивідуальні поглиблені інтерв’ю: біографічне фокусоване (тематичне).
24. Індивідуальні поглиблені інтерв’ю: діалогове.
25. Індивідуальні поглиблені інтерв’ю: напівструктуроване
26. Індивідуальні поглиблені інтерв’ю: наративне
27. Індивідуальні поглиблені інтерв’ю: структуроване.
28. Інформована згода.
29. Історичне дослідження (oral history).
30. Історія життя, феноменологічна інтерпретація (life history, phenomenological interpretation).
31. Історія родини (family studies).
32. Класифікація „якісних“ методів соціологічних досліджень: за джерелами
33. Класифікація „якісних“ методів соціологічних досліджень: за сферами застосування
34. Класифікація „якісних“ методів соціологічних досліджень: за тактиками поведінки дослідника
35. Класифікація „якісних“ методів соціологічних досліджень: за технікою отримання інформації
36. Анімаційний фільм як метод соціологічного дослідження

37. Колекціонування супровідних до інтерв'ю документів та матеріалів. "Співпраця" іконографії та тексту.
38. Композиція групи на фокус-групових дискусіях
39. Концепція «археології знання» М.Фуко
40. Концепція «драматургії соціального світу» І.Гоффмана
41. Концепція «зламу рамки» Г.Гарфінкеля
42. Концепція «паноптикону» М.Фуко
43. Концепція «соціальної взаємодії» Г.Зіммеля
44. Концепція «соціальної дії» М.Вебера
45. Короткий історичний огляд: Вільям Томас, Флоріан Знанецький
46. Короткий історичний огляд: українські центри якісної соціології
47. Короткий історичний огляд: розділення соціологічних течій на макро- та мікро-аналіз
48. Короткий історичний огляд*:* Франкфуртська школа, 1930-ті — 1950-ті рр. (Теодор Адорно, Е. Фромм, А. Маслоу, Г. Маркузе).
49. Короткий історичний огляд: Чиказька школа, 1920-ті — 1930-ті рр. (Вільям Томас, Джордж Герберт Мід, Роберт Парк, Говард Бекер, Ернест Берджес, Кліффорд Шоу).
50. Методика польової роботи: індивідуальне поглиблене інтерв'ю
51. Методика польової роботи: фокус-групова дискусія
52. Методична частина проекту.
53. Причини маргіналізації візуального у соціогуманітарних науках
54. Автоспостереження (автоетнографія).
55. Методологічна частина проекту.
56. Місце якісних методів соціологічних досліджень в системі соціологічного знання (Вебер)
57. Місце якісних методів соціологічних досліджень в системі соціологічного знання (Зіммель)
58. Місце якісних методів соціологічних досліджень в системі соціологічного знання (Символічний інтеракціонізм: Джордж Герберт Мід)
59. Місце якісних методів соціологічних досліджень в системі соціологічного знання (Драматургія соціального світу: Ірвін Гоффман)
60. Місце якісних методів соціологічних досліджень в системі соціологічного знання (Феноменологічна традиція: Едмунд Гуссерль, Альфред Шюц).
61. Місце якісних методів соціологічних досліджень в системі соціологічного знання (Типізація соціального світу: Пітер Бергер, Томас Лукман).
62. Місце якісних методів соціологічних досліджень в системі соціологічного знання Етнометодологія (Гарольд Гарфінкель)
63. Місце якісних методів соціологічних досліджень в системі соціологічного знання *(*Дискурсивні практики, симулякри: Мішель Фуко*)*
64. Місце якісних методів соціологічних досліджень в системі соціологічного знання *(*Дискурсивні практики, симулякри: Жан Бодріяр*)*

65. Основні види „текстів“ — першоджерел для „якісних“ методів соціологічних досліджень
66. Основні етапи розвитку якісної соціології
67. Особливості вибірки у якісному дослідженні.
68. Порівняльна характеристики наративного та діалогового інтерв’ю
69. Підготовка приміщення, технічного знаряддя та супровідних матеріалів для фокус-групової дискусії
70. Підготовка проекту з усної історії.
71. Порівняльна характеристика структурованого та півструктурованого інтерв’ю
72. Порівняльна характеристика фокус-групової дискусії та індивідуального поглибленого інтерв’ю
73. Порівняльні характеристики „кількісних“ та „якісних“ методів
74. Ресурсна особа (Gatekeeper).
75. Роль асистентів на фокус-груповій дискусії
76. Роль інтерв’юера у якісному дослідженні
77. Роль модератора.
78. Спостереження: відсторонене
79. Спостереження: включене
80. Спостереження: самоспостереження
81. Феміністичні стратегії інтерв’ювання
82. Цілеспрямована вибірка: зручна вибірка
83. Цілеспрямована вибірка: порівняльні типи
84. Цілеспрямована вибірка: репрезентативні типи
85. Цілеспрямована вибірка: снігова куля
86. Інструментарій спостереження
87. Програма спостереження
88. Методи стимулювання фокус-групової дискусії.
89. Особливості початкового етапу ФГД
90. Особливості професійно-етичної соціологічної діяльності у сфері якісної соціології

Л І Т Е Р А Т У Р А

до нормативного навчального курсу
“Якісні методи збирання соціологічної інформації”

Основні підручники та монографічні видання за темою:

Якісні дослідження в соціологічних практиках/ За ред Н.Костенко та Л.Скокової. Київ: 2009.
Семенова, Виктория. Качественные методы: введение в гуманистическую социологию. (Москва: Добросвет, 1998)
Соціологія. Навчальний посібник/ За ред. О.Макеєва. Київ, 2005.
Паніна Н. Кодекс професійної етики соціолога // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2004 - №3. – С. 9-21.

Теми 1-2. Якісні методи соціологічних досліджень — визначення; місце в системі соціологічного знання; теоретична основа; ключові категорії та поняття; короткий історичний огляд.

Якісні“ та „кількісні“ соціологічні дослідження: порівняльні характеристики; протистояння та взаємодія. Знову про фокус зацікавлень „якісної“ соціології. Класифікація якісних методів соціологічних досліджень. Основні види першоджерельних „текстів“.

Повсякденне життя .Соціологія. Навчальний посібник/ За ред. О.Макеєва. Київ, 2005. С.290-343.
Інституціоналізація якісної соціології у пострадянських країнах . Якісні дослідження в соціологічних практиках. Київ: 2009, С.136-174.
Кількісне і якісне: взаємні претензії та спільні перспективи. Якісні дослідження в соціологічних практиках. Київ: 2009, С.8-26.
Гарфинкель, Гарольд. «Что такое этнометодология». С.А.Макеев, ред. Человек и общество. Хрестоматия. (Киев: Ин-т социологии НАН Украины, 1999): 218-229. = 11 стор.
Гоффман, Ирвин. «Представление себя в повседневной жизни». С.А.Макеев, ред. Человек и общество. Хрестоматия. (Киев: Ин-т социологии НАН Украины, 1999): 230-240. = 11 стор.
Babbie, Earl. The Practice of Social Research. 9th Edition. (Wadsworth, 2001): 281-290 (Chapter 10 “Qualitative Field Research”: Some Qualitative Field Research Paradigms) = 9 стор.
Bertaux, Daniel. “From the Life-History Approach to the Transformation of Sociological Practice.” Bertaux, Daniel, ed. Biography and Society: The Life History Approach in The Social Sciences. (Beverly Hills, CA, London: SAGE Publications Ltd, 1981.): 29-46. = 16 стор.
Plummer, Ken. Documents of Life: An Introduction to the Problems and Literature of a Humanistic Method. (London: Unwin Hyman Ltd., 1990): 1-11. = 11 стор.

Morgan, David L. Using "Qualitative Methods in the Development of Surveys." (Social Psychology, Vol. 19, No 1, Winter, 1993) = 4 стор.

King, Gary; Robert O. Keohane, Sidney Verba. Designing Social Inquiry: Scientific

Inference in Qualitative Research. Chapter 1.1.1: "Two Styles of Research, One Logic of Inference." (Princeton, N.Y.: Princeton University Press, 1994): 3-7

Plummer, Ken. Documents of Life: An Introduction to the Problems and Literature of a Humanistic Method. (London: Unwin Hyman Ltd., 1990): 13-35 (Chapter 2 "On the Diversity of Life Documents.").

Тема. 3. Сфери практичного застосування "якісних" соціологічних досліджень.

1. Біографічні дослідження - *life history*, соціологія особистості, соціологія життя.

Giddens, Anthony. The Constitution of Society. (Padstow, Cornwall: TJ International Ltd., 1999): 45-51 (Theme "The Unconscious, Time, Memory") .

Glendinning, Victoria. "Lies and Silences." Homberger, Eric; John Charmley, eds. The Troubled Face of Biography. (Houndmills: THE MACMILLAN PRESS LTD, 1988): 49-62.

Gudziak, Borys; Victor Susak. "Becoming a Priest in The Underground: The Clandestine Life of The Ukrainian Greco-Catholic Church" Oral History. (Journal of the Oral History Society, Autumn 1996, Vol. 24, No 2): 42-48. Stanley, Liz. "On Auto/Biography in Sociology." (Sociology, Vol. 27, No 1, February 1993): 41-52.

Yow, Valery Raleigh. Recording Oral History: a Practical Guide for Social Scientists. Chapter 7: "Varieties of Oral History Projects: Biography." (Thousand Oaks, Ca., London, New Delhi: Sage Pbls, 1994): 167-187.

Тема. 3. Сфери практичного застосування "якісних" соціологічних досліджень.

2. Дослідження родинних спільнот та соціальної мобільності.

Якісні дослідження в сучасній соціології // Якісні дослідження в соціологічних практиках. Київ: 2009, С.27-48.

Берто, Даниель, Изабель Берто-Вьям. «Наследство и род: трансляция и социальная мобильность на протяжении пяти поколений.» Вопросы социологии (Том 1, № 2, 1992): 106-122.

Bertaux, Daniel. "Social Genealogies Commented On and Compared: An Instrument for Observing Social Mobility Processes in the "Longue Durée"" Simeoni, Daniel; Marco Diani, eds. Current Sociology. Biographical Research. (Journal of the International Sociological Association, Volume 43, No 2/3, Autumn-Winter, 1995): 69-88.

Thompson, Paul. "Family Myth, Models, and Denials in the Shaping of Individual Life Paths." Bertaux, Daniel; Paul Thompson, eds. Between Generations: Family

Models, Myths, and Memories. International Yearbook of Oral History and Life Stories. (Oxford, New York: Oxford University Press, 1993): 13-38.

Тема. 3. Сфери практичного застосування "якісних" соціологічних досліджень.
3. Тематичні студії (дослідження випадків) – *case studies*; девіантологічні дослідження.

Bukowski, Andrzej. "Wywiad z żebrakiem jako wyzwanie badawcze." Marmuszewski, Stanisław; Andrzej Bukowski, red. Żebracy w Polsce. (Kraków: Wydawnictwo Baran i Suszczyński, 1995): 65-86.
Woroniecka, Grażyna. "Elementy obserwacji uczesticzącej w badaniach nad samorządem terytorialnym." Domański, Henryk; Krystyna Lutyńska, Andrzej W. Rostocki, red. Spojrzenie na metodę. Studia z metodologii badań socjologicznych. (Warszawa: Wydawnictwo IFiS PAN, 1999): 177-192.
Yow, Valery Raleigh. Recording Oral History: a Practical Guide for Social Scientists. Chapter 6: "Varieties of Oral History Projects: Community Studies." (Thousand Oaks, Ca., London, New Delhi: Sage Pbls, 1994): 143-161.

Тема. 3. Сфери практичного застосування "якісних" соціологічних досліджень.
4. Гендерні дослідження: "жіноча" та "чоловіча" проблематики.

Бобич Мойсилович, Мір'яна. "М'яз, більший за мозок." "Ї" незалежний культурологічний часопис. (Число 17, 2000): 163-166.
Иванова, Елена. «О гендерных особенностях памяти.» Гендерные исследования (№3, 1999): 242-251.
Угрешич, Дубравка. "А ми – хлопці-молодці." "Ї" незалежний культурологічний часопис. (Число 17, 2000): 141-148.
Чухим, Наталія. "Гендер та гендерні дослідження в XX ст." "Ї" незалежний культурологічний часопис. (Число 17, 2000): 22-29.
Chanfrault-Duchet, Marie-Francoise. "Narrative Structures, Social Models, and Symbolic Representation in the Life Story." Berger Gluck, Sherna; Daphne Patai, eds. Women's Words. The Feminist Practice of Oral History. (New York, London: Routledge, 1991): 77-91.
Edwards, Rosalind; Jane Ribbens. "Living on the Edges: Public Knowledge, Private Lives, Personal Experience." Ribbens, Jane; Rosalind Edwards, eds. Feminist Dilemmas in Qualitative Research. Public Knowledge and Private Lives. (London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publications Ltd., 1998): 1-23.
Finch, Janet. "It's Great to Have Someone to Talk to": Ethics and Politics of Interviewing Women." Hammersley, Martyn, ed. Social Research: Phylosophy, Politics, and Practice. (London: SAGE Pbls., 1992): 166-179.

Тема. 3. Сфери практичного

ЗАСТОСУВАННЯ "ЯКІСНИХ" СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.

5. Дослідження соціальних змін, вивчення динамік ідентичностей та лояльностей; соціологія політики; соціологія міста та села; маркетингова соціологія, промислова соціологія.

Белановский, С.А. Метод фокус-групп. (Москва: Издательство Магистр, 1996). (Глава 4 «Социологические методы в маркетинговых исследованиях»).

Воронков, Виктор; Ингрид Освальд. «Введение. Постсоветские этничности.» Освальд, Ингрид; Виктор Воронков, ред. Конструирование этничности. Этнические общины Санкт-Петербурга. (СПб: Дмитрий Буланин, 1998): 6-33.

Сусак, Віктор. "Реалії „нової України" у сприйнятті пересічних людей." Марія Зубрицька, ред. Нова Україна і нова Європа: час зближення (Матеріали міжнародного семінару. Львів, 3-6 листопада 1996 року). (Львів: Літопис, 1997): 80-88.

Chalasiński, Jósef. "The Life Records of the Young Generation of Polish Peasants as a Manifestation of Contemporary Culture." Bertaux, Daniel, ed. Biography and Society: The Life History Approach in The Social Sciences. (Beverly Hills, CA, London: SAGE Publications Ltd, 1981.): 125-131.

Thompson, Paul. "Life Histories and the Analysis of Social Change." Bertaux, Daniel, ed. Biography and Society: The Life History Approach in The Social Sciences. (Beverly Hills, CA, London: SAGE Publications Ltd, 1981.): 289-306.

Якісні дослідження в соціологічних практиках : [навч.посіб]; за ред. Н.Костенко, Л.Скокової. – К.: ІС НАН України, 2009. - 400 с.

Тема. 3. СФЕРИ ПРАКТИЧНОГО ЗАСТОСУВАННЯ "ЯКІСНИХ" СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.

6. Історичні дослідження – *oral history*; етнографічні та етнологічні дослідження.

Сусак, Віктор. „Жива історія Бережан та околиць 1930-х — 1945 років": інтерв'ю з Галиною Сказків.» Владислав Верстюк, Ярослав Грицак, Леонід Зашкільняк, Володимир Кравченко, Микола Крикун, ред. Україна модерна. Число 2-3 (Львів: Інститут історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка, 1999): 273-274.

Dickinson, J. "Gender, Work, and Economic Restructuring in a Zakarpattja Village." Identity Formation & Social Issues in Global Perspective. (Workshop Papers, University of Michigan - Ann Arbor, May 11-15, 1998).

Moss, William. "Oral History: An Appreciacion." Dunaway, David K.; Willa K. Baum. Oral History: An Interdisciplinary Anthology. (London: SAGE Pbls., 1996): 107-120.

Popular Memory Group. "Popular Memory: Theory, Politics, Method." Perks, Robert, Alistair Thomson, eds. The Oral History Reader (London: Routledge, 1998): 75-85.

Prins, Gwin. 'Oral History,' Burke, Peter, ed. New Perspectives on Historical Writing (Pennsylvania: The Pennsylvania State University Press, 1991.): 114-139.

Отріщенко, Н. Досвід революції: від цінностей до повсякденних практик /

Наталія Отріщенко // Соціологія: Теорія, методи, маркетинг – 2014. – №3. – С.148 -158.

Тема 4. Етичні аспекти застосування методології якісних соціологічних досліджень

Паніна Н. Кодекс професійної етики соціолога // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2004 - №3. – С. 9-21.
Yvonna S. Lincoln. Emerging Criteria for Quality in Qualitative and Interpretive Research //*Qualitative Inquiry* 1995; 1; P. 275-289.

Тема 5. Підготовка "якісного" соціологічного проекту. Методична і методологічна частина. Вибірка.

Babbie, Earl. The Practice of Social Research. 9th Edition. (Wadsworth, 2001): 275-281 (Parts of Chapter 10 "Qualitative Field Research": Topics Appropriate to Field Research, Special Considerations in Qualitative Field Research) = 7 стор.
Homer, R. The Ethics of Social Research. (London, Harlow, ESSEX, 1991): 127-159. = 33 стор. (Chapter 6 "Writing and publication")
Олена Богдан. Що варто знати про соціологію та соціальні дослідження?Посібник-довідник для громадських активістів та всіх зацікавлених. Консультант-рецензент Володимир Паніотто. К.: Дух і Літера, 2015. – 380 с.

Теми 7-8.
Методика польової роботи: індивідуальне поглиблене інтерв'ю.
Підготовчі процедури.

Ingham, Roger; Ine Vanwesenbeeck, Denise Kirkland. "Interviewing on Sensitive Topics." Memon, A.; R. Bull. Handbook of the Psychology of Inteviewing. (John Wiley & Sons Ltd., 1999): 148-156. (Sampling Issues, Selection and Training of Interviewers)
Lance, David. "Oral History Project Design." Dunaway, David K.; Willa K. Baum. Oral History: An Interdisciplinary Anthology. (London: SAGE Pbls., 1996): 135-142.
Yow, Valery Raleigh. Recording Oral History: a Practical Guide for Social Scientists. Chapter 2: "Preparation for the Interviewing Project." (Thousand Oaks, Ca., London, New Delhi: Sage Pbls, 1994): 32-53.
Усна історія ЄвроМайдану: методологічні та етичні виклики / Наталія Отріщенко // «Суспільні злами і поворотні моменти: макроподії крізь призму автобіографічної розповіді»: Матеріали Міжнар. наук. конф., [м.Львів] 25 - 26 вересня 2014 р. / [Упорядники: О. Р. Кісь, Г. Г. Грінченко, Т. В. Пастушенко]. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 2014. – с. 73-284.

Олена Богдан. Що варто знати про соціологію та соціальні дослідження?Посібник-довідник для громадських активістів та всіх зацікавлених. Консультант-рецензент Володимир Паніотто. К.: Дух і Літера, 2015. – 380 с.

Тема 9.
Методика польової роботи: індивідуальне поглиблене інтерв'ю.
Проведення польової роботи.

Rubin, H.J.; Rubin, I.S. Qualitative Interviewing. The Act of Hearing Data. (London: SAGE Pbls, 1995): 17-41. = 25 стор. (Chapter 2 "Foundations of Qualitative Interviewing")
Slim, Hugo, and Paul Thompson with Olivia Bennett and Nigel Cross. "Ways of Listening." Perks, Robert, Alistair Thomson, eds. The Oral History Reader. (London: Routledge, 1998): 114-125.
Thompson, Paul. The Voice of The Past: Oral History. (Oxford, New York: Oxford University Press, 1992.): 196-216 (part 7 "The Interview") .

Тема 10.
Методика польової роботи: фокус-групова дискусія.
Підготовчі процедури.

Dukaczewska-Nałęcz, Aleksandra. "Zogniskowane wywiady grupowe — jakościowa technika badawcza." Henryk, Domański; Krystyna Lutyńska, Andrzej W. Rostocki, red. Spojrzenie na metodę. Studia z metodologii badań socjologicznych. (Warszawa: Wydawnictwo IFiS PAN, 1999): 149-160. Vaughn, Sharon; Jeanne Shay Schumm, Jane Sinagub. Focus Group Interviews in Education and Psychology. (Thousand Oaks, London, New Delhi, 1996): 36-68. (Chapter 4 "Preparing for the Focus Group", Chapter 5 "Selection of Participants") .

Тема 11.
Методика польової роботи: фокус-групова дискусія.
Проведення польової роботи.

Vaughn, Sharon; Jeanne Shay Schumm, Jane Sinagub. Focus Group Interviews in Education and Psychology. (Thousand Oaks, London, New Delhi, 1996): 74-93 (Chapter 6 "Role of Moderator")
Грицак, Ярослав. "В університеті імені Івана Франка духу Франка, по суті, не було…": інтерв'ю з Євгеном Сверстюком. Владислав Верстюк, Ярослав Грицак, Леонід Зашкільняк, Володимир Кравченко, Микола Крикун, ред. Україна модерна. Число 6 (Львів: Інститут історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка, 2001): 99-110.

Yow, Valery Raleigh. Recording Oral History: a Practical Guide for Social Scientists. Chapter 9 “Conclusion of the Project”. (Thousand Oaks, Ca., London, New Delhi: Sage Pbls, 1994): 226-236.

Тема 12.
Первинне опрацювання “текстів”, отриманих під час польової роботи.

Грицак, Ярослав. “В університеті імені Івана Франка духу Франка, по суті, не було…”: інтерв’ю з Євгеном Сверстюком. Владислав Верстюк, Ярослав Грицак, Леонід Зашкільняк, Володимир Кравченко, Микола Крикун, ред. Україна модерна. Число 6 (Львів: Інститут історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка, 2001): 99-110.
Yow, Valery Raleigh. Recording Oral History: a Practical Guide for Social Scientists. Chapter 9 “Conclusion of the Project”. (Thousand Oaks, Ca., London, New Delhi: Sage Pbls, 1994): 226-236.

Тема 13. Спостереження

Lionnet F. 1991. Autoethnography: The an-archic style of Dust Tracks on a Road. // D. LaCapra (Ed.). The bounds of race: Perspectives in hegemony and resistance. – Ithaca, NY: Cornell University Press.
Gatson S. 2003. On Being Amorphous: Autoethnography, Genealogy, and a Multiracial Identity // Qualitative Inquiry. – № 9.
Олена Богдан. Що варто знати про соціологію та соціальні дослідження? Посібник-довідник для громадських активістів та всіх зацікавлених. Консультант-рецензент Володимир Паніотто. К.: Дух і Літера, 2015. – 380 с.
Якісні дослідження в сучасній соціології // Якісні дослідження в соціологічних практиках. Київ: 2009, С.27-48.

Тема 14. Збір візуальних матеріалів

Візуальне у дослідженнях культури // Якісні дослідження в соціологічних практиках. Київ: 2009, С.96-120.
Печурина А. Визуализация социальных исследований: новые данные или новые знания? // Социологический журнал. – 2007. – №3. – С. 81-89.
Ball M. and Smith G. Analyzing visual data. Qualitative Research Methods Series 24. London: Sage, 1992. pp. 20-31.

Тема 15. Інші методи збору соціологічної інформації

Компютерні технології аналізу текстів // Якісні дослідження в соціологічних практиках. Київ: 2009, С.174-186.

Отріщенко, Н. Чотири етапи в історії розвитку проективних методів / Наталія Отріщенко // Соціальні виміри суспільства. Випуск 6 (17) – К.: Інститут соціології НАН України, 2014. – С. 365-379.
Отріщенко Н. Особливості застосування проективних методів у соціології / Наталія Отріщенко //Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. Випуск 19. – Харків: Видавництво Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, 2013. - С. 214-222.
Schrum L. 1995. Framing the Debate: Ethical Research in the Information Age // Qualitative Inquiry. – № 1.
Masahiro O. & *Yukimura M.* 2008. Using Animation Film for social Research: description of Bullycide // Sociology Looks at the Twenty-First Century: From Local Universalism To Global Contextualism. Program. – Budapest: Central European University Press.Catterall, M., Ibbotson, P. Using Projective Techniques in Education Research / Miriam Catterall and Patrick Ibbotson // British Educational Research Journal. – 2000. – Vol. 26, No. 2. – pp. 245-256.

XI. Інформаційні ресурси

Інтернетові **ресурси для соціологів (The Wadsworth Sociology Resource Center)**:
http://sociology.wadsworth.com/

Домашня сторінка інтернетового журналу "**Sociological Research Online**":
http://www.socresonline.org.uk/

Бібліографія публікацій про **комп'ютерні програми для обробки "текстів"**:
http://caqdas.soc.surrey.ac.uk/biblio.htm

Домашня сторінка **Товариства Усної Історії Великобританії**:
http://www.oralhistory.org.uk/

Домашня сторінка **Архіву усної історії Національного звукового архіву Британської бібліотеки**:
http://www.bl.uk/collections/sound-archive/history.html

Домашня сторінка **Дослідчого та Документаційного Центру "QUALIDATA" університету ESSEX**:
http://www.essex.ac.uk/qualidata/

Домашня сторінка **науково-дослідного центру усної історії Колумбійського університету**:
http://www.columbia.edu/cu/lweb/indiv/oral/

Домашня сторінка **департаменту соціології Чикагського університету**:
http://social-sciences.uchicago.edu/sociology/

Домашня сторінка **факультету соціології та психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка**:
http://www.socd.univ.kiev.ua

Домашня сторінка **Центру вдосконалення соціологічної освіти** при факультеті соціології Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна (в рамках МЕГАПРОЕКТУ Міжнародного фонду "Відродження" "Вища освіта: лідерство для прогресу" (керунок "Соціологія")
http://www.sociology.kharkov.ua/HTML/mega.htm

Домашня сторінка **Центру вдосконалення дослідження та викладання історії** на основі Інституту історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка (в рамках МЕГАПРОЕКТУ Міжнародного фонду "Відродження" "Вища освіта: лідерство для прогресу" (керунок "Історія")
http://www.megahistory.lviv.ua/index.html

Інститут історії Церкви Львівської Богословської Академії:
http://www.lta.lviv.ua/content.php?menu=1700&page_id=23

Розробник програми _____ **к.с.н., асистент Химович О.С.**